

Kader voor inrichting van stemlokalen en werkwijze in stemlokalen bij komende Tweede Kamerverkiezing

Dit document beschrijft welke maatregelen er voor de Tweede Kamerverkiezing van 17 maart 2021 moeten worden getroffen om vanuit gezondheidsperspectief het voor kiezers veilig te maken om te stemmen in de stemlokalen en voor stembureauleden om daar hun werk te doen. Dit kader is gebaseerd op het advies dat het RIVM heeft gegeven aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Maatregel I: In het stemlokaal moeten kiezers en stembureauleden 1,5 meter afstand van elkaar houden.

Voor de inrichting van alle stemlokalen (ook mobiele en bijzondere stemlokalen) geldt het volgende:

1. Richt het stemlokaal zodanig in dat stembureauleden zich strikt aan anderhalve meter onderlinge afstand kunnen houden
  - Tafels en stoelen voor stembureauleden zo plaatsen dat stembureauleden zich strikt aan anderhalve meter onderlinge afstand kunnen houden. Zorg dat er voldoende afstand is tussen de zitplaatsen.
  - Plaats een fysieke (kunststof)barrière¹ (kuchscherm) voor de stembureauleden. De schermen zullen een preventief effect hebben voor druppelinfectie, mits de schermen goed zijn opgesteld en kiezers niet boven het scherm uit komen.
2. Richt het stemlokaal zodanig in dat kiezers zich strikt aan anderhalve meter onderlinge afstand kunnen houden.
  - Bepaal daarom voorafgaand aan de verkiezingsdag het aantal personen (stembureauleden, kiezers die komen stemmen en kiezers die eventueel de gang van zaken willen waarnemen) dat tegelijk in het stemlokaal kan zijn en anderhalve meter afstand van elkaar kan houden.
  - Maak vaste looproutes in het stemlokaal en geef die duidelijk aan.
  - Markeer een gedeelte van het stemlokaal voor kiezers die willen waarnemen (bij het stemmen en bij het tellen van de stemmen).
  - Richt de looproutes zo in dat de kiezers elkaar in verschillende looprichtingen op anderhalve meter afstand kunnen passeren. Of maak er eenrichtingsverkeer van. Gebruik indien mogelijk verschillende in- en uitgangen.
  - Markeer de anderhalve meter afstand voor de wachtrij voor de ingang van het stemlokaal.
  - Zorg voor een soepele doorstroming. Voorkom opstoppingen door bijvoorbeeld deuren van het stemlokaal open te zetten.
  - Zorg ervoor dat de looproutes van de kiezers in het gebouw waar het stemlokaal is gevestigd niet interfereren met de eventuele andere gebruikers/aanwezigen in het gebouw. Maak daarover afspraken met de beheerder/eigenaar van het gebouw waar het stemlokaal is gevestigd.

Maatregel II: Ventilatie

De stemlokalen moeten in ieder geval volgens de eisen van het Bouwbesluit die van toepassing zijn op het gebouw (bestaand of nieuwbouw) en de gebruiksfunctie worden geventileerd. Met ventileren wordt zowel het afvoeren van vuile lucht als het aanvoeren van verse buitenlucht bedoeld. Bij twijfel of het aanwezige ventilatiesysteem aan het Bouwbesluit voldoet moet advies daarover worden ingewonnen bij een onafhankelijk expert en bespreek eventueel wat de mogelijkheden zijn om het stemlokaal adequaat te ventileren. Lucht indien mogelijk op de verkiezingsdag regelmatig gedurende 10 tot 15 minuten door ramen en deuren tegen elkaar open te zetten. Zie voor meer info: <https://lci.rivm.nl/ventilatie-en-covid-19>.

---

¹ Gelet op brandveiligheid is het van belang dat de kuchschermen van brandvertragend materiaal zijn gemaakt.

Maatregel III: Toegang tot het stemlokaal

Gelet op de noodzaak om in het stemlokaal de 1,5 meter afstand aan te houden moet een stembureaulid bij de ingang van het stemlokaal erop toezien dat er niet tegelijkertijd te veel kiezers in het stemlokaal zijn. Dit stembureaulid vraagt als dat nodig is, aan kiezers om even buiten het stemlokaal te wachten. Ook in de wachtrij dient met inachtneming van de algemeen geldende COVID-19 maatregelen (<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/nederlandse-maatregelen-tegen-het-coronavirus>) 1,5 meter afstand te worden gehouden.

Maatregel IV: Hygiëne in het stemlokaal

1. Kiezers moeten voor betreden van het stemlokaal en bij het verlaten van het stemlokaal hun handen kunnen desinfecteren met een in het kader van COVID-19 toegelaten handdesinfectiemiddel. Meer informatie over toegelaten desinfectiemiddelen kan gevonden worden op: <https://www.ctgb.nl/onderwerpen/coronavirus---desinfectie/vraag-en-antwoord/op-letten-bij-handdesinfectie>. Het stembureaulid bij de ingang van het stemlokaal ziet erop toe dat de kiezers zich aan deze maatregel houden.
2. Voor stembureauleden (en tellers) moet voldoende handdesinfectiemiddel beschikbaar zijn zodat gedurende de hele zitting (stemming en stemopneming) de handen kunnen worden gedesinfecteerd.
3. Stembureauleden die de stempas, de kiezerspas, de schriftelijke volmacht machtigingsformulier en het identiteitsbewijs van de kiezers controleren, moeten wegwerphandschoenen dragen. Regelmatig wisselen van handschoenen en tussentijdse handhygiëne zijn aangewezen. Bij beschadiging van de handschoenen moeten onmiddellijk nieuwe handschoenen worden aangetrokken.
4. De potloden waarmee de kiezer het stembiljet invult, de stemhokjes en eventuele andere handcontactpunten die kiezers kunnen aanraken in het stemlokaal (zoals deurklinken etc.) moeten minimaal elk half uur worden schoongemaakt. Dat kan met warm water en allesreiniger, of kant-en-klare reinigingsdoekjes. Het is van belang dat er voor elk oppervlak een nieuw doekje wordt gebruikt. Bij het schoonmaken van de stemhokjes moet erop gelet worden dat de tafel droog is voordat de kiezer daar een stembiljet invult. Het stembiljet moet niet nat kunnen worden om beschadigingen te voorkomen. Voor de wijze waarop de kiezer het potlood moet krijgen en waar de kiezer het potlood moet inleveren (zodat het schoongemaakt kan worden) zal het ministerie van BZK nog een procesbeschrijving opstellen.
5. Gemeenten waar een mal (met koptelefoon) voor blinde en slechtziende kiezers wordt gebruikt moeten ervoor zorgen dat de mal en de koptelefoon na elk gebruik schoongemaakt wordt. Voor het juiste middel en de juiste wijze van schoonmaken moet worden gekeken naar de schoonmaakinstructies van de leverancier van de mal/koptelefoon. Indien de fabrikant aangeeft dat het toegestaan is, heeft het de voorkeur te reinigen met warm water en allesreiniger, of kant-en-klare reinigingsdoekjes.
6. Ook de loep, in de stemlokalen beschikbaar voor kiezers die slechtziend zijn, moet na elk gebruik schoongemaakt worden met warm water en allesreiniger, of kant-en-klare reinigingsdoekjes.
7. De sanitaire voorzieningen die door de stembureauleden worden gebruikt dienen om de 4 uur schoongemaakt te worden. Dat kan met warm water en allesreiniger, of kant-en-klare reinigingsdoekjes. Het is van belang dat er voor elk oppervlak een nieuw doekje wordt gebruikt.
8. Worden de stembureauleden gedurende de stemming en/of de stemopneming gewisseld dan moeten bij de wisseling de tafel, de leuningen van de stoelen, het scherm en andere handcontactpunten schoon worden gemaakt. Dat kan met warm water en allesreiniger, of kant-en-klare reinigingsdoekjes. Het is van belang dat er voor elk oppervlak een nieuw doekje wordt gebruikt.
9. Indien de stemopneming op een andere locatie plaatsvindt dan de stemlocatie dan dienen in de stemopnemingslocatie dezelfde hygiënemaatregelen te worden aangehouden als in de stemlocatie.
10. Het stemlokaal moet na het einde van de werkzaamheden (dus nadat de stemopneming is afgerond) goed schoon worden gemaakt volgens het reguliere schoonmaakprotocol.

11. De persoon of personen die schoonmaken dienen wegwerphandschoenen te dragen. Na het schoonmaken moeten de handschoenen weggegooid worden waarna handhygiëne (handen wassen of desinfecteren) wordt toegepast. Zie voor schoonmaakinstructies de algemene hygiënerichtlijn (<https://www.rivm.nl/hygienerichtlijnen/algemeen>).

Maatregel V: Gezondheidscheck

Kiezers

1. Voordat een kiezer naar het stemlokaal gaat om te stemmen moet de kiezer in de gelegenheid zijn zelf de gezondheidscheck te doen. De kiezer moet dus voor de dag van stemming op de vragen van de gezondheidscheck gewezen worden. Dat kan gebeuren bij de verzending van de stempas en/of bij de verzending van het overzicht van kandidaten. Het ministerie van BZK zal de gemeenten materiaal aanbieden om de kiezer te informeren over de gezondheidscheck.
2. Een kiezer die voor zichzelf een of meerdere van de vragen uit de gezondheidscheck met JA beantwoordt, zal niet kunnen stemmen in het stemlokaal. De kiezer wordt in de informatie geattendeerd op de mogelijkheden om een volmacht te geven.
3. Bij de ingang van het stemlokaal zijn de vragen van de gezondheidscheck voor de kiezer beschikbaar in de vorm van een poster. Het ministerie van BZK zal een dergelijke poster aan de gemeenten beschikbaar stellen. Het is niet de bedoeling dat het stembureau lid bij de ingang van het stemlokaal de kiezers actief attendeert op de vragen van de gezondheidscheck.
4. Als een kiezer in het stemlokaal vanwege een fysieke beperking aan het stembureau hulp vraagt bij het stemmen, neemt een lid van het stembureau actief de gezondheidscheck bij de betreffende kiezer af. Beantwoordt de kiezer alle vragen met NEE dan kan de hulp geboden worden (zie verderop in dit kader voor de persoonlijke beschermingsmaatregelen). Beantwoordt de kiezer een of meerdere van de vragen met JA, dan kan de hulp niet worden geboden. De kiezer wordt erop gewezen dat hij buiten het stemlokaal een andere kiezer een onderhandse volmacht kan verlenen.

Stembureauleden

1. Voordat stembureauleden (en tellers) hun werkzaamheden aanvangen, moet de gemeente de gezondheidscheck afnemen. Indien een of meer van de vragen van de gezondheidscheck met JA worden beantwoord, mag het betreffende stembureau lid de werkzaamheden niet starten. Het betreffende stembureau lid moet worden vervangen.
2. Als een stembureau lid (of teller) gedurende de dag klachten ontwikkelt, zoals verkoudheid, loopneus, niezen, keelpijn, hoesten, benauwdheid, verhoging of koorts en/of plotseling verlies van reuk of smaak, dan moet de betreffende persoon de werkzaamheden staken en indien nodig worden vervangen.
3. Voordat stembureauleden en tellers die tot één van de risicogroepen horen worden ingezet, dient de gemeente de aanbevelingen te volgen die te vinden zijn op: <https://lci.rivm.nl/kwetsbare-medewerkers>.

Maatregel VI: Persoonlijke beschermingsmiddelen voor stembureauleden en kiezers

Bij het stemmen

- Het dragen van een mondneusmasker door stembureauleden en kiezers tijdens de stemming is niet noodzakelijk, immers:
  - Kiezers die in het stemlokaal komen stemmen hebben zelf de gezondheidscheck gedaan. Bij stembureauleden wordt de gezondheidscheck afgenomen door de gemeente voordat wordt begonnen met de werkzaamheden.
  - In het stemlokaal moet door iedereen 1,5 meter afstand worden gehouden.
  - Tussen stembureauleden en kiezers zijn kuchschermen geplaatst.

In uitzondering op deze algemene regel, moet een stembureau lid en een kiezer wél een mondneusmasker dragen als de kiezer (vanwege een fysieke beperking) aan het stembureau om hulp vraagt bij het stemmen. In die situatie draagt het stembureau lid dat hulp biedt ook wegwerphandschoenen. Elke keer dat aan een kiezer hulp is geboden moet het stembureau lid een nieuw mondneusmasker en nieuwe wegwerphandschoenen dragen.

Het wordt toegestaan dat kiezers en stembureauleden die daar zelf voor kiezen een mondneusmasker en/of handschoenen dragen in het stemlokaal.

Bij het tellen

- Bij het tellen moet ook de 1,5 meter afstand worden aangehouden. Het dragen van een mondneusmasker is niet noodzakelijk. Ook het dragen van wegwerphandschoenen is niet noodzakelijk bij het tellen. De kans is namelijk klein dat het nieuwe coronavirus zich verspreidt via oppervlakten (<https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/verspreiding>).
- Het wordt toegestaan dat stembureauleden die daar zelf voor kiezen een mondneusmasker dragen bij het tellen.
- Indien een stembureau lid wegwerphandschoenen wil dragen bij het tellen is dat toegestaan mits dat geen negatieve gevolgen heeft voor de nauwkeurigheid van de telling.

Maatregel VII: Communicatie/voorlichting

- In aanvulling op de reguliere Rijksvoorlichtingscampagne zal voorafgaand aan de Tweede Kamerverkiezing aan kiezers voorlichting worden gegeven over de COVID-19-maatregelen in de stemlokalen en over de gezondheidscheck die kiezers moeten doen voordat ze willen gaan stemmen in het stemlokaal. In de komende maanden wordt dit deel van de voorlichtingscampagne uitgewerkt. De gemeenten zullen, zoals gebruikelijk, het ontwikkelde voorlichtingsmateriaal dat gebruikt moet worden (waaronder posters voor in het stemlokaal, informatie die meegezonden kan worden met stempas en kandidatenoverzicht, etc.) beschikbaar krijgen in de digitale toolkit (www.verkiezingentoolkit.nl).
- Waar mogelijk zullen de kiezers bij de Tweede Kamerverkiezing in de voorlichtingscampagne worden opgeroepen om zo gespreid mogelijk over de verkiezingsdag te gaan stemmen zodat drukte in de stemlokalen wordt voorkomen. Het ministerie van BZK wil graag suggesties/ideeën van gemeenten ontvangen voor het operationaliseren van deze oproep aan kiezers. Suggesties/ideeën kunnen worden gestuurd naar postbus.verkiezingen@minbzk.nl.